

Polskie Towarzystwo Badań
Operacyjnych i Systemowych
Instytut Badań Systemowych
Polskiej Akademii Nauk
Wojskowa Akademia Techniczna

Redaktorzy:
Zbigniew Nahorski
Marian Chudy
Andrzej Straszak

Warszawa 1991

POLSKIE TOWARZYSTWO
BADAŃ OPERACYJNYCH I SYSTEMOWYCH
INSTYTUT BADAŃ SYSTEMOWYCH
POLSKIEJ AKADEMII NAUK
WOJSKOWA AKADEMIA TECHNICZNA

O P T Y M A L I Z A C J A

ZADANIA, METODY, ALGORYTMY

Redaktorzy

Zbigniew Nahorski, Marian Chudy, Andrzej Straszak

WARSZAWA 1991

PROPOZYCJE ALGORYTMÓW KIEROWANIA RUCHEM
STATKÓW NA ZATOCE GDAŃSKIEJ

Jolanta Juszczuk
Katedra Informatyki
Wyższa Szkoła Morska
ul.Morska 81-87, 81-225 Gdynia

Streszczenie: W referacie przedstawiono propozycje algorytmów zwiększających efektywność ruchu statków na torach wodnych Zatoki Gdańskiej przy zachowaniu bezpieczeństwa żeglugi.

1. Wstęp

W roku 1985 rozpoczęto prace nad stworzeniem i wprowadzeniem do eksploatacji systemu obsługi ruchu statków na akwenie Zatoki Gdańskiej (Vessel Traffic Service - VTS). Wyniki tych prac zostały szczegółowo opisane w [8],[9]. Główne założenia systemu zawarte są w [7],[10].

Jednym z zadań systemu VTS jest aktywna organizacja ruchu statków [5]. Obejmuje ona:

1. Planowanie ruchu poszczególnych statków na obszarze objętym działaniem systemu.
2. Kierowanie ruchem statków odbywającym się zgodnie z wcześniej przyjętym planem.

W referacie przedstawiono propozycje algorytmów kierowania ruchem statków ograniczając się do następujących rodzajów torów wodnych Zatoki Gdańskiej:

rodzaj I - Tory jednokierunkowe na których może znajdować się tylko jeden statek.

rodzaj II - Jednokierunkowe wyjściowe tory wodne. Liczba statków przebywających na nich jest ograniczona przez sumę współczynników charakteryzujących poziom zagrożenia stat-

Algorytmy kierowania ruchem statków

ków, która nie może przekraczać poziomu bezpieczeństwa ustalonego dla danego toru wodnego zależnego od jego charakteru.

Przedstawione algorytmy są wynikiem dalszych badań w celu stworzenia modelu VTS dla Zatoki Gdańskiej. Do ich opracowania wykorzystano pewne elementy algorytmów prezentowanych w [1],[2],[3],[6].

2. Sformułowanie problemu

Dany jest jednokierunkowy tor wodny o znanych wymiarach pozwalających na swobodny ruch statków i ustalonym poziomie bezpieczeństwa Q .

W pobliżu jego wejścia znajduje się skończony zbiór statków J :

$$J = \{ i ; i = 1, 2, \dots, n \}$$

Dla każdego statku $i \in J$ znane są :

- v_i - dopuszczalna bezpieczna prędkość z jaką statek może poruszać się na torze wodnym w danych warunkach (jest ona określona głównie wielkością statku i aktualnie panującymi warunkami hydrologiczno - meteorologicznymi) ;
- p_i - czas przejścia przez tor wodny (rozbliczany na podstawie v_i i długości toru wodnego) ;
- w_i - priorytet statku (określany głównie na podstawie znanej informacji o rodzaju i ilości ładunku, wielkości statku, konieczności terminowego wejścia do portu) ;
- r_i - przewidywany możliwy czas wejścia na tor wodny ;
- q_i - poziom zagrożenia statku (określany w zależności od jego wielkości i rodzaju przewożonego ładunku) [4] ;

Przyjęte zostało następujące ograniczenie:
dla rodzaju I -tylko jeden statek może przebywać na torze ;

dla rodzaju II -

suma poziomów zagrożenia statków znajdujących się na torze wodnym nie może, w każdej chwili czasu, przekraczać poziomu bezpieczeństwa Q .

Kierowanie ruchem statków prowadzi do ustalenia planu ruchu. W takim planie ruchu dla każdego statku $i \in J$ określa się następujące wartości :

t_i - czas wejścia na tor wodny ;

C_i - czas wyjścia z toru wodnego ;

r_i - czas oczekiwania statku określony zależnością :

$$r_i = C_i - p_i - t_i \quad (2.1)$$

Poszukiwany jest dla zbioru J , taki plan kolejności wejść statków na tor wodny, dla którego minimalizowany jest :

T - czas obserwacji określony zależnością :

$$T = \max_{i \in J} C_i - \min_{i \in J} r_i \quad (2.2)$$

$\bar{T}$ - średni czas oczekiwania określony zależnością :

$$\bar{T} = \sum_{i=1}^n r_i / n \quad (2.3)$$

3. Opis algorytmu dla toru wodnego rodzaju I

krok 1. Niech S - zbiór n nieuporzdkowanych statków.

M - macierz zawierająca wartości r_i , p_i , w_i dla każdego $i \in S$.

C_0 - czas wyjścia z toru wodnego statku, który aktualnie na nim przebywa. $C_0 \rightarrow t$. $0 \rightarrow k$.

krok 2. Znajdź zbiór $S' = \{ i : i \in S, r_i \leq t \}$.

Znajdź statek j taki, że : $j \in S'$ oraz

$$p_j / w_j = \min_{j \in S'} \{ p_j / w_j \}.$$

Algorytmy kierowania ruchem statków

krok 3. $k + 1 \rightarrow k$. Umieść statek j na pozycji k .
 $t + p_j \rightarrow t$. $S \setminus \{j\} \rightarrow S$.

krok 4. Jeśli $S = \emptyset$ to **STOP**.

W przeciwnym razie $\max\{t, \min_{i \in S} \{r_i\}\} \rightarrow t$
 i skocz do **kroku 2**.

4. Opis algorytmu dla toru wodnego rodzaju II

krok 1. Niech J - zbiór n nieuporządkowanych statków.

Dla każdego $i \in J$ znane są wartości r_i, b_i, q_i, w_i . N - zbiór statków znajdujących się aktualnie na torze wodnym.

R - zbiór pomocniczy, $\emptyset \rightarrow R$.

W - zbiór wynikowy z n uporządkowanymi statkami,
 $\emptyset \rightarrow W$.

krok 2. $\min\{\min_{j \in N} C_j, \min_{i \in J} r_i\} \rightarrow t$.

krok 3. Jeśli $R = \emptyset$ to skocz do **kroku 4**.

W przeciwnym razie $J \cup R \rightarrow J, \emptyset \rightarrow R$.

krok 4. Znajdź zbiór $N' = \{j \mid j \in N, C_j \leq t\}$.

krok 5. $N \setminus N' \rightarrow N$.

krok 6. Jeśli $J = \emptyset$ i $N = \emptyset$ to **STOP**.

krok 7. Znajdź zbiór $J' = \{i \mid i \in J, r_i \leq t\}$.

krok 8. Sprawdź, czy

$$\sum_{j \in N} q_j + \sum_{i \in J'} q_i \leq \theta \quad (4.1)$$

Jeśli **TAK** to $J \setminus J' \rightarrow J$,

$t + p_i \rightarrow C_i$ dla $i \in J'$,

$N \cup J' \rightarrow N$,

$C_i - p_i - r_i \rightarrow r_i$ dla $i \in J'$,

$W \cup J' \rightarrow W$, skocz do **kroku 2**.

Jeśli **NIE** to **ZNAJDZ** zbiór $J'' \subset J'$ taki, że warunek (4.1) jest spełniony

WARIANT 1

Zbiór J'' powstaje przez dołączenie kolejno statku k , $k \in J'$, którego $p_k = \min_{j \in J'} \{ p_j \}$

WARIANT 2

Zbiór J'' powstaje przez dołączenie kolejno statku k , $k \in J'$, którego $p_k/w_k = \min_{j \in J'} \{ p_j/w_j \}$

WARIANT 3

Zbiór J'' powstaje przez dołączenie kolejno statku k , $k \in J'$, którego $w_k = \max_{j \in J'} \{ w_j \}$

i wtedy

$$\begin{aligned} J \setminus J'' &\longrightarrow J, \\ t + p_i &\longrightarrow C_i \text{ dla } i \in J'', \\ N \cup J'' &\longrightarrow N, \\ C_i - p_i - r_i &\longrightarrow r_i \text{ dla } i \in J'', \\ W \cup J'' &\longrightarrow W, \\ J' \setminus J'' &\longrightarrow R, \text{ skocz do kroku 2.} \end{aligned}$$

5. Podsumowanie

W tabelach od 4.1. do 4.4. zebrano przykładowe wyniki uzyskane z realizacji algorytmu dla toru wodnego rodzaju II i jednego zestawu danych generowanych losowo w następujący sposób:

- p_1 - jako liczbę całkowitą z przedziału $\langle 1, 10 \rangle$;
- r_1 - według rozkładu Poissona z parametrem $\lambda = 2$;
- w_1 - według rozkładu normalnego o wartości średniej $w_{sr} = 12$ i odchyleniu standardowym $\sigma_w = 3$;
- q_1 - jako liczbę całkowitą z przedziału $\langle 1, 6 \rangle$.

Znaczenie oznaczeń użytych w tabelach jest następujące:

- P_1 - grupa statków dla których $1 \leq p_1 < 4$
- P_2 - grupa statków dla których $4 \leq p_1 < 7$
- P_3 - grupa statków dla których $7 \leq p_1 \leq 10$
- W_1 - grupa statków dla których $0 < w_1 < k_1$

Algorytmy kierowania ruchem statków

W_2 - grupa statków dla których $k_1 \leq w_i < k_2$

W_3 - grupa statków dla których $w_i \geq k_2$

gdzie $k_1 = w_{sr} - 0.43 \cdot \sigma_w$

$k_2 = w_{sr} + 0.43 \cdot \sigma_w$

Tabela 4.1

wariant 2 algorytmu dla toru rodzaju II

n=100, Q=7 średni czas oczekiwania $\bar{T}$			
Grupa	W_1	W_2	W_3
P_1	35.55	20.29	6.8
P_2	100.38	78.7	46.5
P_3	142.73	129.9	110.56

Tabela 4.2

wariant 2 algorytmu dla toru rodzaju II

n=100, Q=7 czas obserwacji T			
Grupa	W_1	W_2	W_3
P_1	108	89	33
P_2	209	175	121
P_3	265	254	198

Przeгляд uzyskanych wyników testowania proponowanych algorytmów, na kilkudziesięciu zestawach danych, wskazuje na ich poprawne działanie. Praktyczne ich wykorzystanie w modelu systemu VTS dla Zatoki Gdańskiej powinno być przedmiotem dalszych badań.

Tabela 4.3

n=100, Q=7 średni czas oczekiwania $\bar{t}$			
Grupa	wariant algorytmu		
	1	2	3
P ₁	12.97	20.45	108.1
P ₂	82.24	77.48	109.18
P ₃	134.36	128.8	99.36
W ₁	70.74	93.31	167.54
W ₂	67.88	69.7	108.94
W ₃	78.74	49.74	32.77

Tabela 4.4

n=100, Q=7 czas obserwacji T			
Grupa	wariant algorytmu		
	1	2	3
P ₁	60	108	269
P ₂	189	209	266
P ₃	283	265	249
W ₁	283	265	269
W ₂	263	255	192
W ₃	273	198	110

Algorytmy kierowania ruchem statków

Literatura

- [1] Baker K.R., Introduction to Sequencing and Scheduling. John Wiley, New York 1974.
- [2] Chandra R., On $n/1/F$ Dynamic Deterministic Problems. Naval Research Logistics Quarterly vol.26, no.3, 1979, pp.537-544.
- [3] Dessouky M.I., Deogun J.S. Sequencing Job with Unequal Ready Times to minimize Mean Flow Time. SIAM Journal on Computing, vol.10, no.1, 1981, pp.192-202.
- [4] Goodwin E.M., Richardson R.B., Strategies for Marine Traffic. The Journal of Navigation, vol.33, no.1, 1980, pp.40 - 48.
- [5] Guidelines for Vessel Traffic Services. IMO - The 30-th Session of Sub - Committee of Safety of Navigation, London, NAV30/11, ANNEX 8, 1984.
- [6] Hariri A.M.A., Potts C.N., An Algorithm for Single Machine Sequencing with Release Dates to Minimise Total Weighted Completion Time. Mathematisch Centrum, Report BW 143, Amsterdam 1981.
- [7] Pappelbaum M., Wawruch R., Założenia systemu nadzoru ruchu statków na Zatoce Gdańskiej. Technika i Gospodarka Morska nr 4, 1988, s.161-164.
- [8] System obsługi statków (VTS) na Zatoce Gdańskiej CPBR 9.5, zad. 58.2, pkt. kontr. 1 - praca zbiorowa pod kierunkiem J.Urbańskiego. Prace Instytutu Nawigacji Morskiej WSM, Gdynia 1988.
- [9] System obsługi statków (VTS) na Zatoce Gdańskiej CPBR 9.5, zad. 58.2, pkt. kontr. 3.2 - praca zbiorowa pod kierunkiem M.Jurdzińskiego. Prace Instytutu Nawigacji Morskiej WSM, Gdynia 1990.
- [10] Wawruch R., Założenia modelu decyzyjnego systemu VTS na Zatoce Gdańskiej. Technika i Gospodarka Morska nr 3, 1989, s.120-125.

ISBN 83-900412-1-9.